

Nesovice

Kraj: Jihomoravský

Správní obvod: Bučovice

Nadmořská výška: 248 m n. m.

Počet obyvatel: 1 099

Adresa URL: www.nesovice.cz

Okres: Vyškov

GPS souřadnice: 49.151107N, 17.080947E

První pís. zmínka: 1131 (893 let)

PSČ: 683 33

Historie obce Nesovice

Za počátek Nesovic můžeme považovat ojedinělý zápis z roku 1131 uvedený ve Vlastivědě moravské nebo až zápis z roku 1365, od kterého jsou již souvislejší zprávy. Ve 14.století mají Nesovice společné osudy s obcí Milonice, kdy byly ve vlastnictví Ježka Klüsche (Küsche, Kluse). V 15.století pak s obcemi Chvalkovice, Komorov, Kozojedy, Bohdalice, Nemořice a Ždánice, když se staly majetkem rytířů ze Zástřizl. V polovině 16.století jsou však Nesovice prodány Závišovi z Víckova, který vlastnil Dobročkovice.

Se jménem Záviše z Víckova se začíná historie Nesovic rozšiřovat o Nové Zámky, které vyrůstají v podhradí nově postaveného zámku. Na návrší nad Litavou a Knihnickým (Kynickým) rybníkem začíná r.1561 Záviš se stavbou zámku. Neu schloss, jak se zámek až do 17.století nazýval, byl stavěn podle plánů neznámého italského stavitele a nebyl nikdy dokončen. Záviš umírá v roce 1569 a nikdo z dalších dědiců a majitelů neměl asi prostředky na dokončení zamýšleného mohutného čtyřkřídlého objektu, ze kterého zůstala zachována jen severní a východní část. Pod zámkem byl vystavěn dvůr s hospodářskými budovami, štěpnicemi, chmelnicemi a pivovar. Za třicetileté války byl celý kraj několikrát zpuštěn vojskem a roku 1645 vydrancován a poničen i zámek. Ten pak často mění majitele, kterými se stávají císařští radové, podplukovníci, ale i trevírský arcibiskup, vévoda šlézavickoholštýnský, královský komorní prokurátor nebo potomci španělské šlechtické rodiny. Jeden z nich, Josef d'Ordonez (z Ordogniez) nechal na tehdejší hrázi podzámeckého rybníka roku 1715 postavit sochu svatého Jana Nepomuckého, která je tam dosud. Klidný vývoj a zcela novou aktivitu začíná Nový Zámek za majitele Josefa Leopolda, který zde po svém příchodu (1750) píše divadelní hry, vydává tiskem několik knih a zřizuje bohatou knihovnu se vzácnými prvotisky a cizojazyčnými knihami. A to bylo pravděpodobně poslední období, kdy Nový Zámek měl svůj lesk a hodnotu. Ke konci 18.století (1798) se stává novým majitelem Alois Josef Lichtenštejn.

Nové Zámky nikdy nebyly samostatnou obcí. Mosazná pečeť z roku 1800 s nápisem "Novozamska obec 1800" sice ukazuje, že pravděpodobně koncem 18.století usilovala osada Nové Zámky o to, aby se osamostatnila, ale tato snaha se nikdy nerealizovala, i když v mnohých obdobích počtem obyvatel převyšovala Nesovice.

V paměti ještě žijících lidí jsou známy i další osudy. Po parcelaci po první světové válce se stává novozámský statek zbytkovým a dostává jej i s hradem ruský legionář pan Alois Cigánek. V době protektorátu dostal statek jako dar od Hitlera říšský Němec Büchelmeyer a po osvobození v roce 1945 opět připadl panu Cigánkovi. Ten jej prodal a odstoupil své neteri. V sedmdesátých letech začala rozsáhlá renovace zásluhou Státní památkové péče s cílem objekt zachránit. Po roce 1989 nastaly restituční spory, které po vleklém soudním řízení byly ukončeny a zámek v letech 2001/2002 přenechán rodině

Floriánových, kteří se rozhodli záhy zámek pronajmout a zpřístupnit veřejnosti. V následujících letech zde začaly probíhat kulturní a společenské akce, které ovšem byly ukončeny v roce 2004. Pak již majitelé tento zámek neotevřeli pro veřejnost a nabídli jej k prodeji. Zámek zakoupil soukromý vlastník a užívá ho jako rodinné sídlo. Pro veřejnost je již nepřístupný.

V roce 1942 byla připojena k Nesovicím sousední obec Letošov - Lethoschow, a tak se dějinný obraz Nesovic rozvíjí do další šíře. Letošov začíná svou historii podle mapy Markrabství moravského roku 1374 a ta je spjata s Jindřichem z Nevojic, který měl v Nevojicích svou tvrz. O sto let později "seděl" na tvrzi Mikuláš Bystřice z Ojnic. V 16.století patřil Letošov spolu s Nevojicemi Janu Šemberovi Černoohorskému z Boskovic a za třicetileté války zde byli poraženi Uhři a Kumáni, kteří pustošili okolí. Do roku 1784 byl Letošov přifařen do Bučovic, roku 1785 byl místní kostel sv.Mikuláše v Nevojicích povýšen na farní a zároveň postavena budova fary a jednotřídní školy. Letošov byl přifařen k nevojickému kostelu a žáci z Letošova navštěvovali nevojickou jednotřídou.

Feudální doba

Obec Nesovice tvořilo seskupení domů kolem návsi a v Koutě, Nové Zámky představovaly domy, které vznikly v podhradí a mnohé byly postaveny z materiálu získaného u Nového zámku. V Letošově selská stavení na návsi ústila na jihu do části Chaloupky. Nejstarší doklad o počtu obyvatel je z roku 1588 a uvádí 35 usedlých domů a asi 180 obyvatel. Třicetiletá válka a vojenské drancování ničilo vesnice i jejich obyvatelstvo tak, že v Letošově zůstalo 32 stavení 5 obydlí. Na počátku 18.století žilo v Nesovicích asi 160 obyvatel, letošovská kronika uvádí 48 domů, Josefský katastr z roku 1787 už 63 domů. Počet obyvatel roste v 19.století, kdy ve třicátých letech je zapsáno v Nesovicích a Nových Zámkách 83 domů a 498 obyvatel, Letošov má roku 1880 70 domovních čísel.

Obce byly do roku 1848 spravovány vrchností dosazovanými pudmistry, roku 1850 byli poprvé voleni starostové obce a obecní výbor. Prvním starostou v Nesovicích byl Florián Pilát.

Léta 1850 až 1918

Škola byla po celý středověk spojena s místem kostela a v našem okolí existovaly do roku 1740 školy pouze v Bučovicích, Hvězdlicích, Chvalkovicích a Milonicích. Teprve po vydání zákona Marie Terezie a Josefa II. o povinné školní docházce nastává velký nárůst triviálních škol. Jednou z nich byla jednotřídní škola v Nevojicích, která byla postavena zároveň s budovou fary roku 1785. Tam až do roku 1878 chodili také žáci z Letošova. Učebna nevojické školy sloužila 120ti žákům a stává se postupně naprosto nevyhovující, takže roku 1885 komise rozhodla o odškolení Letošova, jehož obyvatelé si z vlastních prostředků postavili novou jednotřídní školu, která byla roku 1910 rozšířena na dvoutřídní a její budova se stává jednou z dominant obce.

Žáci z Nesovic navštěvovali školu v Milonicích, kde první školu podle kroniky založili v 16.století čeští bratři, kterým patřila i fara. Škola patrně na nějakou dobu zanikla, ale existovala opět už na počátku 18.století. Protože v jedné třídě se tísnili žáci z Milonic, Roštoutek, Uhřic, Nesovic a Nových Zámek, musela být r.1845 rozšířena na dvojtřídní, ale vyučování bylo jen polodenní, protože podučitel měl povinnost docházet denně po celý rok vyučovat do Dobročovic, a to až do roku 1873.

Škola, kterou roku 1876 navštěvovalo přes 300 žáků, se dočkávala dalšího rozšíření, ale vyřešením situace je až odškolení Uhřic o rok později a nařízení postavit novou školu. Nová budova, ve které se začalo vyučovat od září 1888, byla postavena na místě zbourané školy a vzdělávalo se v ní přes 200 žáků.

Jako důvod rozhodnutí nesovických a novozámských občanů postavit vlastní školu se udává jednak

neochota přispět na rozšíření školy v Milonicích, jednak soucit s dětmi, které "často v nepříznivém počasí, chatrném oděvu a za velikých útrap" strávily celý den v Milonicích. Rozhodnutí postavit školu v Nesovicích bylo provázeno neshodami o tom, kde by měla škola stát. Současné místo školy bylo přijato jako "skoro stejně vzdálené od osady Nesovic a kolonie Nových Zámků, na polní cestě na rozhraní obecního a knížecího pozemku u samé cesty k Dobročovicím." Stavba netrvala ani rok, byla dokončena v červenci r.1909, vyučovat se začalo 15.září 1909, 19.září byla budova slavnostně vysvěcena a v prosinci je jmenován prvním nadučitelem - řídícím školy Karel Poláček. Velmi brzy však byly objeveny nedostatky v provedení stavby, které měly za následek, že "budova se stále trhala" a trhliny byly tak velké, že se v nich mohli usadit vrabci. Úřední komise roku 1914 nařídila zpevnění zdí a základů, ale válečné události opravy zdržely, přikročilo se tedy k ní až roku 1919. Vyučovat se začalo ve dvou třídách se 141 žáky, později byla zřízena pobočka a od roku 1914 se stala školou trojtřídní se 165 žáky.

Nové rysy do podoby Nesovic vtiskla také železniční trať z Brna do Uherského Brodu a Vlárského průsmyku, po které jako první projel nákladní vlak v srpnu 1878 za přítomnosti davu zvědavců, kteří se shromáždili kolem trati. V září téhož roku byl vypraven z Brna přesidlovací vlak, který vezl vybavení do železničních stanic a v říjnu byla na dráze zahájena pravidelná doprava. Ze začátku jezdily čtyři osobní a dva nákladní vlaky denně a obyvatelé Nesovic měli velkou výhodu, protože v místě byla také železniční stanice s "výpravčí budovou, čekárnou, bytem, dřevěným skladištěm a rampou". Ještě větší význam měla pro obce samotná výstavba silnic. Komunikace v 19.století byly velmi špatné. Jejich zlepšení přinesla výstavba silnice od Letošova přes Nové Zámky do Snovídek (1855), která navazovala na silnici od Bučovic. Roku 1889 byla vybudována silnice přes Nesovice k Milonicím. Také vznik cihelny, jejíž komín až do posledního desetiletí 20.století se tyčil nad Nesovicemi, spadá do 19.století. Prvním majitelem byl půlláník Štěpán Korýtek. Cihly se vyráběly ručně a pálily v peci, která měla kapacitu 20 000 cihel. Po něm roku 1863 se stali majiteli manželé Fischerovi, kteří zdvojnásobili výrobu a zároveň zlevnili, když zřídili pec, ve které se mohlo topit uhlím, které bylo levnější než dřevo. V roce 1909 převzal cihelnu jejich syn Filip. Stará cihelna byla rozebrána a postavena nová kruhová pec, která měla kapacitu 100 000 cihel a dosavadní ruční výroba byla nahrazena výrobou strojovou. Po válce se stala vlastníkem cihelny akciová společnost tvořená občany Nesovic a okolních vesnic a výroba cihel, které měly velmi dobrou kvalitu, pokračovala.

Součástí podoby Nesovic a Nových Zámků byly také kaplička a zvonice. V Nesovicích se kaplička připomíná už od roku 1850 a byla zasvěcena sv.Janu Nepomuckému, v Nových Zámkách byla zvonice, ke které byla roku 1912 postavena kaplička (jak dokládá dopis z roku 1912).

Vnitřní aktivitu života vesnice charakterizuje vznik spolků a institucí, které měly sloužit obyvatelům a které byly také projevem jejich kulturních zájmů. V Letošově vznikl r.1893 Čtenářský spolek, který vlastnil bohatou knihovnu, umístěnou ve škole; po převratu 1918 se však rozešel.. V Nových Zámkách se roku 1912 uvádí vznik spolku Vlastimír, o jehož činnosti však nejsou žádné zprávy. Po zemřelém nájemci statku Otakarovi dostal na 300knih, které byly vedeny pod názvem Otakarova knihovna. Roku 1896 byl založen Sbor dobrovolných hasičů, jehož členy byli občané Leošova i Nesovic a který měl sloužit oběma obcím. Protože mezi hasiči i vedením obcí vznikaly spory, roku 1899 se sbor rozdělil, v každé z vesnic vznikl samostatný útvar a rozdělen byl také majetek. Spořitelní a záloženský spolek má svůj počátek v roce 1901, na něj pak navázala Raiffeisenka - záložna Raiffeisenova, založená roku 1904. Sloužila nejen k ukládání peněz (nejmenší vklad byl 2,00K, úrok 4%), ale také k půjčování, a to jak

jednotlivcům, tak obci.

V době, kdy Nesovice takto měnily svou podobu, zde podle sčítání z roku 1901 bylo 67 domů v Nesovicích a 63 v Nových Zámkách, v Nesovicích žilo 335 obyvatel, v Nových Zámkách 309 obyvatel. Jejich život byl utvářen nejen prací, ale také zvyky a slavnostmi, které přinášely změny, radost a veselí a byly spjaty s celoročním cyklem církevních svátků, s průběhem života lidí od narození do smrti nebo s hospodářskými a sociálními skutečnostmi. K nejživějším patřily zvyky související se svátkem sv. Mikuláše a se Štědrým dnem. Před postní dobou se slavilo ostatkové pondělí a na Velký pátek v 15.00 hodin honili chlapci Jidáše. Se zbytky těchto zvyků se setkáváme ještě dnes, ale co byl např. Kočičí bál, se už dovídáme jen z kronik. Oslavy svatby byly závislé nejen na zvyklostech, ale také na sociálních možnostech rodičů mladých lidí. Ustálenou podobu a pořádek měl také pohřební průvod, který se konal z domu zemřelého do kostela a na hřbitov do Milonice nebo Nevojic. Na sv. Martina, kdy se slavily hody, se konala také sýpka - majitelé dobytka sesypávali obecnímu pastýři odměnu za pasení dobytka - a přijímání nových hospodářů s počastováním - gulášem a pivem. To byla také příležitost urovnat všechna nedorozumění mezi obyvateli... Jiný sympatický rys vyzdvihuje zápis o tříkrálové koledě, kterou konal rektor se třemi žáky a při které dostal někdy tolik darů, že je nestačil odvézt další žák na trakaři a musel pomoci některý soused s vozem...

Léta 1919 až 1938

První světová válka odvedla z vesnice už v prvních třech mobilizačních vlnách mnoho mužů. Jejich počet se zvyšoval i během války. Pro vojenské účely byly zabaveny zvony z kostelů a kaplí (3 z milonického kostela, 1 z kaple v Nesovicích, 1 z kaple v Nových Zámkách). Válka přinášela také hlad. Od roku 1915 bylo rolníkům zabavováno obilí a ponechané zbytky se mlely jen na mlecí povolení. Postupně bylo vše na úřední lístky (chleбенky, moučenky, cukřenky, tučenky, mýdlenky, tabačenky). Dalším válečným břemenem byly válečné půjčky, které měly krýt tištění papírových peněz. Některá hejtmanství - mezi nimi i vyškovské - přímo předepisovala obcím, záložnám i jednotlivcům výši úpisu. Obec Nesovice upsala 31.000, Raiffeisenka 86.000, rolníci po 10.000 korunách, v Letošově bylo celkem upsáno 255.050 korun. V těchto těžkých poměrech přicházejí do Nesovic ještě váleční vystěhovalci z Itálie, o které se obec musela starat. Bylo jich 30 a ubytovali je v zámeckých místnostech, v budovách u statku i v soukromém domě. Nejlépe s nimi vycházely místní děti, které zvědavě ochutnávaly kukuřičnou kaši - polentu a učily se od italských vrstevníků alespoň italsky počítat.

Zpráva o kapitulaci Rakouska a vyhlášení republiky došla do Nesovic telegraficky už 28. října dopoledne a lidé prý ani nechtěli věřit, že je tak najednou konec války, že ti z vojáků, kteří dosud žijí, se brzy vrátí. Domů se z války nevrátilo 20 občanů z Nesovic a Nových Zámek, z Letošova padli 2, nezvěstní zůstali 4 a na válečné následky zemřeli 4 občané. Obce Letošov i Nesovice uchovaly památku obětí I. světové války vybudováním pomníku padlých v roce 1923 v Nesovicích a pořízením pamětní desky v Letošově v roce 1924. Poslední se vraceli legionáři - vojáci, kteří se dostali do zajetí a vstoupili do českých legií, které se vytvořily v Rusku, Itálii a Francii. Z Nesovic a Nových Zámek bojovalo v legiích 17 mužů, vrátilo se 16; v Letošově se setkala se svými rodinami 11 legionářů.

Po skončení války nastává v podobě Nesovic a Letošova tolik změn, že můžeme hovořit o vzniku dnešní podoby naší vesnice. Parcelace půdy (1921-4) vytvořila z novozámského panství zbytkový statek, který dostalo "Zemědělské družstvo legionářské Nové Zámky"; část půdy byla přidělena jako stavební místa a přes 8000 arů půdy bylo rozděleno zájemcům z Nesovic, Nových Zámek, Letošova a Dobročovic. Protože touha získat půdu byla u obyvatel větší než výměra parcelované půdy, vykoupila

roku 1933 obec od knížete Lichtenštejna les "Vysoká", který byl částečně vykácen, a mohla tak být odprodána půda dalším uchazečům. Část lesa si ponechala obec. Na stavebních místech vyrůstá celá jižní část Nových Zámků podél silnice do Snovídek až k revíru, stavělo se za školou, kolem nádraží, nové domy vznikaly také přestavěním starých, již nevyhovujících stavení, stavěly se i obecní stavby a objekty určené pro výrobu. Nové stavby také spojily Nové Zámky s Nesovicemi v jeden celek, který měl 247 čísel a přes tisíc obyvatel.

Také Letošov dostává v tomto poválečném období novou podobu. Střed obce je zvýrazněn stavbou kapličky (v roce 1921) a kamenným křížem před obecním domem, ale nová zástavba se posunuje podél silnice k Nevojicím za jednopatrovou budovu školy, ve které po přístavbě poschodí je umístěna hasičská zbrojnice a v poschodí záložna. V roce 1930 je v Letošově 95 domů a 421 obyvatel.

V této době vzniká budova Obecního domu, pro kterou se obecní zastupitelstvo rozhodlo v roce 1929 a která na podzim téhož roku byla "úplně hotova a obydlena". V jednopatrové budově byla obecní kancelář, četnická stanice a byt velitele, knihovna a byty nájemníků.

Dalším doplněním dnešní podoby Nesovic byla stavba rolnického družstva v sousedství parní pily z roku 1934, přístavba lidového družstva v roce 1936 a stavba hospodářského družstva - filiálky Bučovice z téhož roku, kdy byla zároveň definitivně ukončena práce na pile. Roku 1936 se na návsi v Nesovicích v plné kráse objevuje nová kaple zasvěcená sv. Janu Nepomuckému, jehož starobylá socha sem byla přemístěna ze staré zbourané kapličky. Mecenášem stavby byl opat premonstrátského kláštera v Nové Říši, nesovický rodák P. Pavel Souček. Biskupská konzistoř v Brně vydala povolení, aby v kapli každoročně v neděli po sv. Janu Nepomuckém byla sloužena mše svatá. Vysvěcení kaple v září 1936 se stalo slavností pro celou farnost a široké okolí.

Zlepšuje se také prostředí vesnice vybudováním místních silnic (V koutě 1926 a v Nových Zámcích) regulací řeky Litavy, při které byl zrušen vodní mlýn v Nových Zámcích, a elektrifikací, která probíhala za velmi komplikovaných jednání se Západomoravskými elektrárnami. Elektrické žárovky se tak poprvé rozsvítily v květnu 1921 v 73 domech a ve 12 světlech veřejného osvětlení. Obci však zůstaly značné dluhy a nepříjemné spory. Zřízení telefonní stanice, o kterou se zasloužila cihelna v Nesovicích, znamená další spojení Nesovic se světem, do škol a rodin se dostává postupně také rádio. Založení tělocvičné jednoty Sokol v roce 1919, jednoty Orel v roce 1911, kinoprovozovny v roce 1927, Československého Červeného kříže, Svazu katolických žen, poradny pro matky a kojence je výrazem skutečnosti, že v naší obci se žilo bohatým a mnohotvárným kulturním životem. Ve škole byla zřízena v roce 1925 "živnostenská škola pokračovací", která sloužila v čtvrtek a v neděli ke vzdělávání učňů v nejrůznějších oborech. Poradna pro matky a děti měla pomoci 2x za měsíc maminkám při ošetřování dětí. Tělocvičná jednota Sokol si postupně vybudovala vlastní hřiště na loukách před školou, tělocvičnu na zámku vyměnila za vlastní, kterou si upravila z bývalé stodoly pana Hanáka a její pravidelná veřejná vystoupení se stala ukázkou nadšené práce dospělých cvičenců i mládeže. Sokol vlastnil také knihovnu, pořádal divadelní představení, žádal o licenci na promítání filmů. Obdobná byla činnost Orla. Na kulturním životě se podílejí učitelé i žáci obou škol, zejména divadelními představeními, přednáškami z nejrůznějších oborů, atd. Při těchto akcích se konaly sbírky na sirotky v Dětském domově v Bučovicích, na chudé studenty reálného gymnázia v Bučovicích, na Masarykovu ligu tuberkulózy, ale také k zakoupení psacích potřeb všem školním dětem.

Obraz života by byl neúplný a idealizovaný, kdyby nebylo připomenuto, že i v této době byli lidé postihováni různými katastrofami a těžkostmi, které přinášela krupobití, bouře, povodně, požáry nebo

kruté zimy, jako byla třeba v únoru roku 1929, kdy byla v Nesovicích naměřena teplota -31°C . Ve škole se neučilo, z 27. na 28. února byly mezi Nesovicemi a Nemoticemi naváty dvoumetrové závěje, které zastavily dopravu na železnici až do 3. března a stejná situace byla i na silnicích. Železnici i silnici prohazovaly stovky lidí ze všech přilehlých vesnic...

Naše obce neminula ani hospodářská krize (u nás její nejtěžší podoba v letech 1933 - 1936), která postihla všechny vrstvy obyvatelstva. Rolníci nenacházejí odbytu pro hospodářské plodiny, jejichž ceny klesají na minimum, dělníci na statku pracují téměř zadarmo, tovární dělníci jsou propouštěni a místní zedníci celý rok bez práce. Situace se ještě zhoršila v roce 1935, kdy byl zaveden hospodářský monopol a stouply ceny životních potřeb. Jediným kladem byla stavba obilního skladiště v Nesovicích a mlékárny rolnického družstva v Brankovicích.

Ze zápisů z kroniky z roku 1938 padá hrůza a nejistota, co přinese budoucnost...

II. světová válka a 40 let socialismu

Jediným kronikářským materiálem v průběhu II. světové války je školní kronika z Nesovic, založená r. 1941 a vedená do r. 1945. V ostatních kronikách byly zápisy o II. světové válce zaznamenány až po osvobození r. 1945.

Všeobecná mobilizace (a následná demobilizace) se v Nesovicích a Letošově týkala mužů od 20 do 40 let.

První přímé setkání s německými motorizovanými oddíly proběhlo 17. března 1939, kdy projížděly Letošovem při Hitlerově návštěvě Brna a Olomouce. Všichni dostali nové peníze, potravinové lístky, na silnicích se začalo jezdit vpravo a chodit vlevo, všichni mladí lidé museli na nucené práce do Německa... Probíhá stavba dálkové silnice v úseku Bučovice - Brankovice, která začala už v roce 1938 a vyžádala si zboření tří domů a další terénní úpravy, probíhá rozšiřování železniční tratě v úseku Bučovice - Nesovice na dvojkolejnou. Dochází k zásadnímu zásahu do dějin obce Nesovic a Letošova tím, že tyto dvě obce jsou v roce 1942 sloučeny pod názvem Nesovice. Všechno se děje na rozkaz...

Ze školy pak musel odejít jako legionář pan řídící Procházka, oslavuje se zde výročí zřízení Protektorátu, narození Adolfa Hitlera, nepovinná výuka němčiny byly přeměněna na povinnou a počet hodin stále rozšiřován, probíhaly revize knihoven a vylučovány "nevhodné a nebezpečné knihy", zakazováno bylo pořádání školních výletů a vycházek, atd.

A jak hlasitě si lidé sdělovali, že židovská rodina Fischerova z Nesovic i ostatní židé z okolí zmizeli v koncentračních táborech, jak mezi sebe přijali rodinu Bednářovu, která dostala jejich majetek? Jak reagovali na to, že Němci sebrali Mikuláše Fialu nebo nesovického mlynáře pantátu Klementa Buchtu?! Odpovědi můžeme nalézt pouze ve vzpomínkách nejstarších občanů. Jména těch, kteří buď vědomě proti fašismu bojovali nebo se do rukou fašistů dostali jako nepohodlní lidé a byli popraveni nebo zemřeli v koncentračních táborech, najdeme na pomnících padlých a pamětních deskách.

Samozřejmě, že některé německé zákazy se porušovaly. Načerno se především mlelo obilí, zabíjelo, páčila slivovice, poslouchaly zprávy o událostech na frontách ze zahraničního rozhlasu. Všechno to s sebou ale neslo riziko a tedy i touhu, aby už vše skončilo.

Stopy po osvobození Nesovic (i Letošova) najdeme jen ve vzpomínkách lidí, protože Nesovice byly jednou z mála obcí, které po osvobození nezaplátily ani hmotnými škodami, ani životy z řad obyvatel. Ke konci války němečtí trestanci budovali v obci zátarasy proti postupu RA, v letošovské školce byla umístěna německá pošta, v okolí se pohybovala partyzánská skupina Olga a fronta ze západu se blížila. Plnými napětí se stávají pátek a sobota 27. a 28. dubna, kdy přijíždí německé dělostřelectvo a obyvatelé (doma i v úkrytech) očekávají těžké boje. Němci se však v sobotu večer stahují až za Brankovice a v neděli ráno,

29.dubna, přicházejí podél železniční trati od Nevojic první výzvědné hlídky RA a za nimi už povozy s ruskými. Přivítání ruských vojáků jako osvoboditelů byla stejně nadšená jako v jiných městech, protože všechny události se prožívaly bezprostředně, nezatíženy současnými historickými znalostmi. 8. a 9.května se v obci konaly oslavy ukončení II.světové války a lidé se doslova vrhli do života. Národní výbor, reorganizovaný v červnu 1945, přijímá program nové československé Národní fronty, zajišťuje místní fašisty a kolaboranty, buduje pomník padlým za II.světové války. V Nesovicích nebylo německé obyvatelstvo, občané tedy nezažívají bezprostředně jejich odsun, ale i z Nesovic odchází několik rodin do pohraničí, které se vyprazdňuje odsunem německého obyvatelstva. Nebyl zde ani německý majetek (mimo novozámského statku), nezažívají tedy jeho zajištění, nebyly zde vybombardované a zničené budovy... Život je stále omezen nedostatkem všeho, stále existuje přidělový systém, ale lidé mají nadšení, jsou schopni obětí a velkých pracovních výkonů. Mladým lidem se otevírají střední a vysoké školy...

Do toho však zasahuje katastrofické sucho v roce 1947 (ještě 21.září byla teplota 32°C), které je jedním z činitelů událostí, které se staly v únoru 1948 a které změnily na 40 let život v Nesovicích i celé republiky - začíná období socializace a socialismu.

Jedním z prvních zřetelných zásahů je vznik zemědělského družstva. Jeho počátky spadají do roku 1950, kdy vzniká plánovací komise pro plán zemědělských jarních prací, který má ukázat nehospodárnost individuálního hospodaření. Zemědělci se k němu staví odmítavě, stejně jako ke společným žním. V roce 1952 je tlak na rolníky tak velký, že podstatná část vstupuje do družstva a v roce 1956 je následuje posledních 15 soukromých zemědělců. V roce 1959 je družstvo pojmenováno na JZD Československo-sovětského přátelství, vznikají v něm brigády socialistické práce, začínají se pořádat zájezdy, v zápisech kroniky roste nejen počet stran, ale i chvály a sebeuspokojení z dobrého hospodaření. Vyrůstají hospodářské stavby, ale i bytové domy pro členy družstva, dochází ke sloučení s družstvy Milonice - Uhřice a připojení státního statku Roštoutky, v 80.letech jsou připojeny ještě státní statek Nemotice se Snovídkami a Mouchnicemi. Družstvo se stávalo nejdůležitější hospodářskou jednotkou a také nejvýraznějším znakem socialistického venkova.

Nesovice změnily svůj vzhled vybudováním nových ulic obytných domů, které vyrostly za školou, na Žlebech, Padělíčkách, některé staré domy byly opraveny. V celé obci byly vybudovány nové bezprašné asfaltové silnice, kterým předcházelo vybudování kanalizace. V roce 1942 byly sloučeny Nesovice s Letošovem, ale v každé části byla ponechána škola. Od školního roku 1954/55 jsou obě školy spojeny. Národní škola (název od r.1948) byla ponechána v Nesovicích a do Letošova byla převedena škola mateřská. Mateřská škola původně řešila pouze sezónní situaci maminek pracujících v zemědělství, ale se vzrůstající zaměstnaností žen usiluje Rada žen o zřízení mateřské školy s celoročním provozem. Mateřská škola byla úředně zřízena 1.září 1949, ale protože ustanovená učitelka nenastoupila, vyučování začalo až 25.listopadu 1949. Správou školy byl pověřen pan řídící Procházka a do mateřské školy nastoupila jako pěstounka Věra Procházková. Školu navštěvovalo 42 dětí ve věku 4-6 let, a když nastoupila druhá pěstounka, byl provoz celodenní s částečným stravováním. Mateřská škola fungovala z důsledku kooperace s nesovickou v jedné třídě budovy nesovické školy a od září 1954 jí byla přidělena budova školy letošovské. To už má mateřská škola dvě třídy, ve školní budově je zřízena kuchyně pro celodenní stravování dětí mateřské školy a zajištění obědů pro pedagogy i žáky národní školy. O prázdninách školního roku 1956/57 je provedena generální oprava její budovy.

Další změnou v obci je nový sportovní areál, kde vedle fotbalového hřiště a kabin vyrostly kurty pro odbíjenou a tenis, parket pro pořádání zábav a rozsáhlá stavba - kulturní dům. Jeho výstavba začala v roce 1978 a slavnostní otevření se konalo v únoru 1983 "na počest únorových událostí". V poschodí vznikly kanceláře pro národní výbor a obřadní síň pro sňatky a vítání narozených dětí.

Na počátku tohoto 40ti letého období velmi kladně ovlivňoval kulturní život v Nesovicích amatérský divadelní soubor vedený panem Janem Slezáčkem pod patronací ČSD. Soubor měl nejen mnoho dobrých a nadšených herců, kteří pod vedením profesionálního režiséra pana Vyhnálka z Brna sehráli řadu vynikajících představení, ale i řadu příznivců a pracovníků, kteří za podpory národního výboru vybudovali krásné přírodní divadlo v Borkách, kde se většina představení konala. Hostovala zde i profesionální divadla a hrály se nejen činohry, ale i opery a operety. Když se v roce 1987 pokusilo několik občanů tuto divadelní tradici, jejíž počátky sahají až do 20.let, obnovit, narazili na nezáměr a pohodlnost, které tento pokus odsoudili k nezdaru. Charakteristika prvorepublikových ochotníků, stejně jako nadšení jejich následovníků bylo už lidem v 80.letech něčím naprosto cizím nejen vlivem televize, ale především atmosférou, ve které tito lidé několik desetiletí žili, a zásadní změnou životních hodnot, které v důsledku politického a hospodářského vývoje přijali.

Zájmové organizace této doby (Svaz socialistické mládeže, Český svaz žen, Svaz chovatelů drobného zvířectva, a další) byly pro mnohé nejen zájmem, ale i snahou schovat se někde před nátlakem na vstup do politické strany. "Veřejně prospěšná činnost" byla podmínkou pro kladný posudek, který doprovázel každého na každém kroku. Všude jsou pronášeny oslavné projevy, všeho se i s kulturním programem účastní pionýři, za všechno jsme vděční a na všechno můžeme být hrdí. Jedná se především o oslavy: Výroční VŘSR, výročí únorových událostí roku 1948, výročí SNP, výročí založení KSČ, výročí vzniku SSSR, úmrtí Stalina, Gottwalda, atd. ...

Jak byly obyvateli vnímány události roku 1968 se z kronik nedovíme, jelikož ze zápisů je zcela zřejmé, že nejedná se o vypsání probíhajících událostí a pocitů většiny obyvatel, ale pouze o osobní vyjádření skupiny osob či jednotlivců, kteří měli vliv na události v obci.

